Gönderim Tarihi: 21.03.2016

Kabul Tarihi: 30.06.2016

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DEDE KORKUT HİKAYELERİ'NİN KARAKTER EĞİTİMİNDE KULLANIMI: ÇALIŞMA YAPRAKLARI

Use of Dede Korkut Story in Character Education in Turkish Education:
Worksheets

Tazegül DEMİR ATALAY

Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
tazeguldemir@gmail.com
Çalışmanın Türü: Derleme

Öz

Bu çalışmada karakter eğitiminde kullanılmasının son derece etkili olacağını düşündüğümüz ve çağdaş bir yaklaşımla çizgi film formatında da çocuklara ulaşılabilirliği sağlanmış Dede Korkut Hikayeleri'nin karakter eğitiminde kullanılmasına katkı sağlayacak çalışma yapraklarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Dede Korkut Hikayeleri'nin dil ve değer / karakter eğitiminde kullanımına yönelik bir seçki de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada doküman incelemesi modeli kullanılarak örneklem alınmadan tüm evrene ulaşılmış ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerlerden hareketle Türkçe öğretiminde Dede Korkut Hikayeleri'nin karakter eğitiminde kullanımına yönelik çalışma yaprakları tasarlanarak öğrencilere değer aktarımına katkı sunacak bir çalışma ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda Dede Korkut Hikayeleri'nin karakter eğitiminde kullanılabilirliğinin oldukça faydalı ve zengin bir materyal kaynağı oluşturduğu ve Türkçe öğretiminde değer aktarımı ve öğretiminde çok zengin bir çalışma yaprağı veri tabanı oluşturulabileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Dede Korkut Hikayeleri, karakter eğitimi, değer aktarımı, çalışma yaprağı.

Abstract

In this study, it is aimed to form worksheets that contribute to the use Dede Korkut Stories, which provided accessibility to children in cartoon format with a modern approach and thought it will be highly effective to use in character education by us, in character education. However, it has tried to put forward a selection intended to use Dede Korkut Stories in language and worth/ character education. In this research has accessed to all universe without taking sample by using document review model, and found out a study that contribute to worth transfer to students by designing worksheets intended to use Dede Korkut Stories in character education in Turkish teaching moving from worth which has given at Curriculum and Guide of Primary Education Social Sciences Lesson. As a result of research it has determined that availability of Dede Korkut Stories create a highly useful and rich material source, and can be formed a very rich worksheet

database in worth transfer and teaching in Turkish teaching.

Keywords: *Turkish teaching, Dede Korkut Stories, character education, worth transfer, worksheet.*

“Dede Korkut Hikayeleri, Türk çocuklarının ruh ve kafa yapısını tek başına sağlam tutacak kudrette ve karakterde bir eserdir.” Muharrem ERGİN

GİRİŞ

Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren içine doğdukları toplumların var olan değerler sistemine dâhil olurlar. Bu sistem, toplumların ortak kabullerini oluşturan değerlerini ve daha önce oluşturulmuş birikimlerini bünyesinde barındırır. Birey bu sistemle hayatın her aşamasında kendine uygun görülen seçenekleri tercih eder. Nitekim toplumdaki değerlere ait sınırlar daha önceden belirlenmiş ve bir ölçüt hâlini almıştır.

Ailede başlayıp sosyal çevrenin tesiriyle gelişen duyarlılıklar toplumsallaşmada önemli bir süreci oluşturur. Bu süreçte birey; toplumdaki bilgi, değer ve yenilikleri içselleştirir ve sorunlar karşısında bir tavır oluşturmaya öğrenir. Belli bir zaman geçtiğinde ise bu tavırla oluşturduğu bir bilgiyi başka bir bilgiye ulaşmada dayanak olarak kullanılır ve topluma ait değerleri kendi bünyesinde şekillendirir. Bu yolla artık toplum için ölçüt olan değerler, nesilden nesile geçer ve bir anlamda herkesin uymak zorunda olduğu örtülü kanunlar hâlini alır.

Değerler ve Değerlerin Aktarımı

İlk defa Znaniński tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir¹. Değer ve değer aktarımı konusu birçok disiplinin temel inceleme konusu olarak düşünülür. Çünkü toplumların özelliklerini ve içinde bulundukları yapıyı anlamak için değerlerini ve bu değerleri nesiller arası nasıl aktardıklarını çok iyi analiz edebilmek gerekir. Bu analiz beraberinde bu kavramlara yönelik çok çeşitli tanımlamayı da beraberinde getirmiştir. Değerler, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü; bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzı; bireyi belli bir şekilde hissetmeye ve davranmaya yönlendiren doğru yanlış rehberi; bireylerin objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi ya da kötü, istenilen ya da istenmeyen, sevilen ya da sevilmeyen vb. gibi yargılarını oluşturan, standartlarını ve prensiplerini ifade eden terimler; değerlendirilen, değerli

¹ BİLGİN, N. 1995: **Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar**, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

*olduğuna hükmedilen, iyi ve arzu edilir olduğu düşünülen şey; bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar; ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir*² olarak tanımlanabilir. Değerler bir inanç olması bakımından, dünyanın belli bir kısmıyla ilgili, algı, duygu ve bilgilerimizin bir bileşimidir³. Genel olarak değerlendirilecek olursa değerler hem kişilerin hem de toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının kaynağıdır. Kişilerin bireysel olarak olay ve durumlara yönelik yaklaşımlarında, kişiler arası ilişkileri düzenleyip, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerinde ölçüt oluştururlar. Bu yönleriyle değerler bireylerin hayatında düzenleyici ve yönlendirici işlevlere sahip güçlü bir olgudur. Değerlerin bunların yanında inanışları içeren ve dolayısıyla da alışkanlıklar taşıyan olgular, fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân veren unsurlar, genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeyler olduğu ifade edilmektedir. Değerler iç disiplini oluşturur ve bu iç disiplin, değerler değişmediği sürece değişmez; ayrıca bireylerin yaşam biçimlerine de etki edecek toplumsal bir güce sahiptirler ve her alanla ilgilidirler ama alanların da kendine özgü değerleri vardır. Gelenek, görenek, örf ve adetler ise değerlerin topluma yansımalarını oluşturan güç unsurlarıdır. Değerlerin farklı kaynak ve içeriklere sahip almasının yanında bir biçimde sosyal oldukları ve beşerî olayları belirleyicilik işlevine sahip olmaları nedeniyle önemli toplumsal belirleyiciler oldukları söylenebilir⁴. Dolayısıyla toplumun fertlerini birbirine

² TÜRKÇE SÖZLÜK, 2008: Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, AKBAŞ, O. 2004: **Değer Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar (4-5.Sınıflar) Öğretim Programı**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı., DOĞAN, İ. 2004: “**Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu**”. Değerler Eğitim Uluslararası Sempozyumu, Değerler Eğitimi Merkezi, 26-28 Kasım 2004, İstanbul., ESMER, Y. 1998: **Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme, Türkiye’de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları**, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi., Halstead ve Taylor, 2000’den akt.DÖNMEZ, C. 2006: “**Değerler Eğitiminde Kahramanların Kullanımına Bir Örnek: Mustafa Kemal Atatürk**”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 26., KILIÇ, R. 1996: “**Olgu ve Değer Problemi**”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:XXXV, s.359-361, Ankara., ERDEM, A.R. 2003: “**Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler**”, Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I Sayı 4.,

³ GÜNGÖR, E.1998: **Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar**, 2. bs., İstanbul: Ötüken Yayınları.

⁴ Mengüşoğlu (1983)’ten akt. AYDIN, M. 2003: “**Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği**”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I, Sayı 3., CÜCELOĞLU, D. 2001: **Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı**, İstanbul: Remzi Kitabevi., ROBBINS, A. 1993: **Sınırsız Güç** (çev: M. Değirmenci), İnkılap Kitabevi: İstanbul.

yaklaştıran, bir arada tutan, toplumun devamını sağlayan temel yargılar olan değerler kişilerin eksenini etrafında bulunan ve onların çevresindeki insanlarla karşı karşıya oldukları yüzlerini oluşturur. Toplumsal süreçler değerlerinden dolaylı ya da doğrudan aktarımında önemli ortamları oluşturur. Bu doğrultuda *insanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılamaktadır*⁵.

Fichter, değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır: Değerler;

- *Paylaşırlar, kişilerin çoğu değerler üzerinde uzlaşmışlardır. Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.*
- *Ciddiye alınırlar, kişilerin bu değerleri, ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görür.*
- *Değerler coşkularla birlikte bulunur, kişiler yüce değerler için özveride bulunur, dövüşür hatta ölürlər.*
- *Değerler kişiler arasında uzlaşma gerektirdiği için, kavramsal olarak diğer değerli nesnelerden soyutlanabilir. Değer yargısı veya sosyal değerlendirme zorunlu olarak neyin iyi veya kötü, neyin yüksek veya düşük olduğunu karşılaştırmak demektir*⁶.
- *Değerlerin bireysel ve toplumsal yönleri vardır, inançlardan oluşur ve tutumlarla davranışları etkiler. Değerler aynı zamanda inanç ve tutumlara göre daha kapsamlı ve organize dırlar. Bu açıdan insanın tutum ve davranışları değerlerine bağlıdır*⁷.
- *Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlık, yardımseverlik) ilişkilidirler*⁸.

Bunlara ek olarak Dönmez⁹de değerlerin özelliklerine değinmiştir:

- *Değerler kalıcıdır,*
- *Değer bir inançtır,*
- *Değer bir davranış biçimidir,*

⁵ ÖZBAY, M. 2002: “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”, Türk Dili. S. 602.

⁶ Fichter (2004)’ten Akt. ULUSOY, K. 2007: “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İl Örneği)”. Değerler Eğitimi Dergisi, 5(13), 155-177.

⁷ TOKDEMİR, M. A. 2007: “Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

⁸ KAĞITÇIBAŞI C.-KUŞDİL M.E. 2000: “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı”, Türk Psikolojisi Dergisi, Sayı:45, Cilt:15, Ankara.

⁹ DÖNMEZ, C. 2006: “Değerler Eğitiminde Kahramanların Kullanımına Bir Örnek: Mustafa Kemal Atatürk”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 26.

- *Değer bir tercihtir,*
- *Değerler kişisel veya sosyal farklılıklar arz edebilirler.*

Bütün bu özelliklere ek olarak değerlerin sistematik olarak bireye kazandırıldığı yer olan okulların değerlerin özelliklerini de aktarıcı olduğunu söylemek mümkündür. Okullarda belirli bağlamlarda oluşturulan metinler aracılığıyla değer aktarımı yapılır. Bütün derslerin bu amacı gerçekleştirmede işe koşulmasının yanında en önemli görevlerden biri de Türkçe dersine düşmektedir. Türkçe dersi değer aktarımının en iyi şekilde yapıldığı temel derslerden biridir.

Türkçe Eğitiminde Değerlerin Aktarımı

Değer ve eğitim insan hayatında birbirinden ayrılamayacak kadar iç içe geçmiş kavramlardır. Eğitimi tanımlama çabasına giren her araştırmacı değerleri örtük veya açık bir şekilde tanımlamanın içinde kullanmaktadır. *“Değerler eğitimi, eğitimin ve etiğin çok yönlü bileşimidir”*¹⁰. *“Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başlar. Bu değerler eğitimin çerçevesini, amaçlarını ve yönünü belirler”*¹¹.

Değerler, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim kelimesinin başına değer kelimesi getirilerek, değer öğretiminin özel bir alanda açılımı incelenmiş olmaktadır. Çünkü değerler duyuşsal özellik gösteren yapılardır dolayısıyla bireyde kazanım hâline gelmeleri de farklı yöntem ve teknikleri, farklı eğitim durumlarını gerektirir. Dört işlemi öğretir gibi değerleri öğretmeyiz. Değer öğretimi de kendine has bir disiplin alanıdır¹². Değerler eğitimi, kısaca değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler

¹⁰ DİLMAÇ, B. 1999: **İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması**, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹¹ DOĞAN, H. 1997: **“Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması”**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 30(1), s.1-36.

¹² AKYOL, Ş. 2010: **İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

aşılamaktır¹³.

İnsanlar doğumundan itibaren değer eğitimi ile iç içedir. Bunun farkında olması veya olmaması önemli değildir. Ancak okulda verilen değer bilinci planlı ve programlı olabilir. Örneğin ülkemizde bazı derslerde değerle ilgili bilgiler açık açık verilirken “*Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı*” gibi derslerde *doğrudan olmasa bile dolaylı olarak ve örtük program içinde değer bilinci kazandırılmaya çalışılır*¹⁴. Türkçe öğretimi alanında bu konuyla ilgili araştırmaların azlığı dikkati çekerken değerler eğitimi üzerinde daha çok Sosyal Bilgiler ve Tarih alanındaki akademisyenlerin çalıştığı¹⁵ tespit edilmiştir.

Toplumsal yaşamda verilen değer eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için:

1. Bireysel değer sistemleri aydınlanmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyallerin geliştirilmesi,
2. Yeni fikir ve materyallerin etkili kullanmaları için onlara birçok eğitimcinin ilgi göstermesi,
3. Değer kavramının kurulması için çeşitli teorilerin geliştirilmesi,
4. Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografilerin derlenmesi
5. Değer eğitiminde bir diğerine nasıl daha iyi hizmet yapılacağını öğrenmek için birçok insanla birlikteliğin sağlanması,

¹³ Values Education Study 2003 Akt HÖKELEKLİ H. GÜNDÜZ T. 2007: “**Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğilimleri**”, “Değerler ve Eğitimi” Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri, İstanbul: Dem Yayınları.

¹⁴ ULUSOY, K. 2007: “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İl Örneği)**”. Değerler Eğitimi Dergisi, 5(13), 155-177.

¹⁵ DİLMAÇ, B. 1999: **İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması**, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)., KAĞITÇIBAŞI C.-KUŞDİL M.E. 2000: “**Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı**”, Türk Psikolojisi Dergisi, Sayı:45, Cilt:15, Ankara., İŞCAN, C. D. 2007: **İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara., TOKDEMİR, M. A. 2007: **Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., ŞEN, Ü 2007: **Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

6. Değer eğitimiyle ilgili araştırma hakkında birçok insana bilgi vermek¹⁶ gerekmektedir.

“Değerler eğitimi dediğimiz alanın temelde iki görevi söz konusudur. Bunlar: 1. Okullar, eğitimciler ya da toplum içerisinde seçilmiş olan kişiler tarafından; beğenilen, istenilen değerlerin kimlikleştirilmesi, 2. Uygun bulunan bu değerlerin öğrencilere nakledilmesidir”¹⁷. Değerler, Türkçe dersinin amaçlarında arasında yer alan anlatma, anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerinde de oldukça önemlidir. Türkçe dersinde araç olarak kullanılan metinler de millî, kültürel, ahlâkî değerler doğrultusunda iletilere sahip metinlerdir.

Aşıcı’ya göre metinler yoluyla Türkçe öğretiminin iki çalışma alanı vardır. Bunlar:

1. Metinde kullanılan dili çözümleyerek, öğrencilerin dil becerilerini geliştirme.
2. Metnin konusu ile öğrencinin yaşantıları arasında ilişkiler kurarak, öğrencinin kişisel ve sosyal değerlerini geliştirme.”

Türkçe dersi dil becerilerini geliştirirken araç olarak kullandığı metinler toplumsal kabullere, ortak değerlere dayanmaktadır ve değerlerin öğretimini içermektedir. Görüldüğü gibi Türkçe dersi kural ve amaçların ezbere dayalı olarak verildiği bir ders değildir ve bu dersin günlük hayattan kopuk bir şekilde işlenmesi de mümkün değildir. Türkçe dersinin bünyesinde beceri kazandırmayı ve değer eğitimi oluşturmayı da barındıran, hayatın içinden metinlerden hareketle gerçekleştirilen bir beceri dersi olduğu Söylenebilir.

Hem uygun değerlerin seçimi hem de seçilen değerlerin aktarımında metinlerden yararlanma önemli bir eğitim öğretim gerçeğidir. “İlköğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaş aralığı 7-15’tir. Bu yaş aralığı bilgiyi alma ve davranış oluşturma için ideal bir dönemdir. Çocuk, toplumun ne tür değerlere sahip olduğunu, kendisi için en uygun yaşam tarzının hangisi olduğunu bu dönemde yaptığı gözlemlerle edinir. 11 yaş ve sonrası, değer ve inanç sisteminin yapılandırıldığı”¹⁸ bir dönemdir ve bu dönemde çocuk

¹⁶ Northwiev Public Schools, Grand Rapids’ten akt. DİLMAÇ, B. 1999: **İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması**, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁷ Halstead, 1996’dan akt. DÖNMEZ, C. 2006: “Değerler Eğitiminde Kahramanların Kullanımına Bir Örnek: Mustafa Kemal Atatürk”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 26.

¹⁸ DEMİRCAN, C. 2006: **Mektepli Gazetesi’nde Yer Alan Metinlerin İçeriğinin**

kendine en uygun değer öğretimi materyalleriyle karşılaştırılmalıdır. Türkçe derslerinde öğrencilerin karşılaştırıldığı metinler, gölge oyunları, *masallar*, *destanlar*, *ninniler*, *mâniler*, *halk hikâyeleri*, *çocuk oyunları*, *yazılı edebî eserlerdir ve bunlar bireyin değerlere bakış açısını oluştururken aynı zamanda da toplumun değer yargılarını da oluşturmaktadır*¹⁹. Öğrenciler bu tür metinlerle karşılaştıkça sağlam bir değer sistemine sahip olacak ve bu, çocuk için sonraki dönemlerde yaşama adaptasyon ve zevk almada yön gösterici olacaktır. Nitekim değerler *insan hayatına yön verirler ve aynı zamanda, bir toplumun normlarını tutarlı bir sistem hâlinde bütünleştirmeye yardımcı olurlar*²⁰. Bu nedenle Türkçe derslerinde *değer kazandırmaya yönelik olarak yapılabilecek uygulamalara rehberlik etmek ve etkili bir değer eğitimi gerçekleştirmek ve bu yolla dürüst, hoşgörülü, birbirini seven, saygılı, çalışma azmine sahip bireylerden oluşan bir toplum oluşturmak için öğrencilerin sahip oldukları değerleri ve değerlerle günlük yaşam içerisinde nasıl karşılaştıklarını belirlemek*²¹ son derece gereklidir.

Dede Korkut Hikayeleri

Dede Korkut Hikayeleri, ortalama sekiz yüzyıl önce ortaya çıkmış, ancak bugün bile gelenek görenek ve değer aktarımı açısından oldukça kapsamlı ve zengin bir hazine olarak varlığını koruyan bir kültür hazinesidir. Bu hikayeler Oğuz Türklerinin 12-14. yüzyıllarda Anadolu'nun doğusundaki geleneksel yaşam tarzını, aile yapısını, dilini, dinini, dünyaya mitolojik açıdan bakışını, etnografyasını, mücadelelerini anlatmaktadır ve bu hikayelerin tam olarak kesin olmasa da 15. yüzyılın ortalarında yazılı bir metin haline getirildiği bilinmektedir²². Bu metin mitolojik, epik ve tarihi

Çocukların Bilişsel ve Ahlaki Gelişmelerine Katkısı (1-148. Sayılar), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁹ ÖZTÜRK, Z. 2005: “On Besinci Yüzyıl Sairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinde İşlenen Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 3, Sayı 10.

²⁰ ÜNAL, C. 1981: “Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma”. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:301, Eğitim Psikolojisi.

²¹ DEVECİ, H.-AY, T. S. 2009: “İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 2/6 Winter.

²² ZAHİDOĞLU, V. 2000: “Kitab-ı Dede Korkut'un Metni Üzerine”, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı:15, Erzurum., ERGİN, M. 2003: **Dede Korkut Kitabı**. M. E. Şahin ve H. Kadıköylü, (Yay. Haz.), 10.11.2011, www.hisargazetesi.com, TORUN, Y. 2011: “Dede Korkut Hikâyelerinde Barınma İle İlgili Sözler Ve Bu Sözlerin Birliktelik Kullanımları Üzerine”. Turkish Studies. International Periodical for the Languages, Literature and History

kıymetinin yanında edebi değer açısından da üstün bir anlatı olma özelliği taşır. Dede Korkut Kitabı'nın 19. yüzyılın başında Almanya'da tespit edilip tanıtılmasından bu yana geçen iki yüzyıllık süre içinde bu alandaki araştırmalar farklı disiplinlere mensup bilim adamlarının çalışmaları ile verimli, istifadeli ürünler ortaya çıkarmıştır²³.

On iki hikâyeden meydana gelen bu değerli eserin asıl adı Kitab-ı Dede Korkut Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzhan (Oğuz Boyları Dilince Yazılmış Dede Korkut Kitabı)'dır. Bugüne kadar iki yazma nüshası ele geçmiştir. Bunlardan birincisi 150 yıl önce Dresten Kral Kitaplığında bulunmuş olan 12 hikâyeden ibaret tam nüshadır. İkincisi, 1950'de Vatikan Kitaplığında ele geçen 6 hikâyelik eksik nüshadır. Vatikan yazmasında olan altı hikâye, Dresten yazmasındaki altı hikâyenin aynısıdır. Ancak ufak tefek kelime ve cümle farkları vardır. Eski ve tam nüsha olduğu için Dede Korkut hakkındaki bütün inceleme ve araştırmalar, Dresten yazması üzerinden yapılmıştır. Bu yazmayı bulan Fleischer'den sonra, ilk önemli araştırmaları H. F. Vön Diez (1811–1815) ile W. Barthold (1894) yapmıştır²⁴.

Dede Korkut Hikayeleri Oğuz Boyunun günlük yaşam özelliklerine ayna tuttuğu için özellikle kültür alanında yapılan çalışmalar için önemli bir kaynak niteliğindedir. Kültür kapsamında o millete ait gelenek, görenek ve değerlerin da aktarımında da önemli bir rol üstlenmiştir. Özbay ve Karakuş Tayşı²⁵ çalışmalarında Dede Korkut hikayelerinin dilin kültür taşıyıcılığı özelliğini yansıttığı ve toplumun ortak değerleri hakkında bilgi verdiğini de belirtmişlerdir. Şahin²⁶ ise bu hikayelerin değer aktarımını ifade ederken şunları dile getirmiştir: “Dede Korkut, Oğuz Türklerinin sesi olarak doğruyu, iyiliği ve Tanrı'nın birliğini dile getiren bir ulu kişi olarak hikayelerde yer edinir. İyilik imgelerini, Oğuz boyunun kendini gerçekleştirme yönünde

of Turkish or Turkic, 6 (3), 1251-1263

²³ DEVELİ, H. 2001: “Dede Korkut Oğuznameleri, Tezcan ve Boeschoten Yayımı Üzerine Notlar”, İlmî Araştırmalar Dergisi, S. 12, s. 94. İstanbul.

²⁴ ÖZBAY, M.-KARAKUŞ TAYŞI, E. 2011: **Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi**. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1 (1), 21-31. 23 Ocak 2016, <http://www.pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/74/3> adresinden alınmıştır.

²⁵ ÖZBAY, M. KARAKUŞ TAYŞI, E. 2011: “Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi”. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1 (1), 21-31. 23 Ocak 2016, <http://www.pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/74/3> adresinden alınmıştır.

²⁶ ŞAHİN, V. 2009: **Dede Korkut Hikâyelerinde İyilik Kültürü**. I. Ulusal İyilik Sempozyumu, Elazığ. 23 Ocak 2016, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/veysel_sahin_dede_korkut.pdf

ortaya koyan Dede Korkut, öykülerde Boğaç Han, Uruz, Bamsı Beyrek, Kan Turalı ve Yigenek'in iyi, güzel ve doğru gibi çeşitli değerlerden yana olması konusunda rehber olur. Hikayenin sonunda Oğuz hanlarına Oğuzname düzerek dua eden Dede Korkut, Tanrı'nın yeryüzündeki sesi ve iyilik açılımını ifade eder.”

Dede Korkut Hikayeleri'nin değer ve kültür aktarıcısı ve yüzyıllık taşıyıcısı olması eğitim öğretim ortamında da kullanılması gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Özellikle öğretim faaliyetlerinin metinden hareketle gerçekleştirildiği Türkçe derslerinde bu hikayelerin de sıklıkla kullanılması değer eğitimi açısından oldukça gereklilik arz etmiştir.

Türkçe derslerinin genel eğitim öğretim süreçleri ve kazanımlarına bakıldığında değer eğitiminin oldukça sık yapıldığını görüyoruz. Bu nedenle öğrencilerin bu konuyla ilgili iyi bir alt yapıya sahip olmaların gerekmektedir. Değer öğretimiyle ilgili Türkçe dersi öğretim programında belirtilen milli ve manevi değerleri kazandırmaya yönelik genel amaç ve örtük kazanımların tam olarak gerçekleştirilebilmesi için etkili çalışmalara ihtiyaç vardır.

Yapılandırmacı yaklaşımın da öngördüğü biçimde, öğrenciyi merkeze alan, öğretmenin rehberlik ettiği etkinlikler sayesinde zor gibi görünen karakter eğitimi, derste etkili bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bunun içinde uygun ve kullanışlı çalışma yapraklarının oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu çalışmada da bu amacı gerçekleştirmek hedeflenmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmada, karakter eğitiminde kullanılmasının son derece etkili olacağını düşündüğümüz ve çağdaş bir yaklaşımla çizgi film formatında da çocuklara ulaşılabilişliği sağlanmış Dede Korkut Hikayeleri'nin karakter eğitiminde kullanılmasına katkı sağlayacak çalışma yapraklarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Dede Korkut Hikayeleri'nin dil ve değer / karakter eğitiminde kullanımına yönelik bir seçki de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada tüm evrene ulaşılmış ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerlerden (adil olma, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem vermek, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, yardımseverlik) hareketle Türkçe öğretiminde Dede Korkut Hikayeleri'nin karakter eğitiminde kullanımına yönelik çalışma yaprakları tasarlanarak Türkçe öğretiminde değer aktarımı materyali olarak kullanımına yönelik bir araştırma yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. *Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*²⁷.

Çalışma Grubu

Araştırmada Muharrem Ergin'in yayımladığı Dede Korkut Kitabındaki hikayelerin tamamı ele alınmıştır. Eser on iki hikayeden meydana gelmektedir. Bu hikayeler şunlardır:

- 1- Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı
- 2- Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destanı
- 3- Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Destanı
- 4- Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Esir Olduğu Destanı
- 5- Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Destanı
- 6- Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Destanı
- 7- Kazılık Koca Oğlu Yigenek Destanı
- 8- Basat'ın Tepe Göz'ü Öldürdüğü Destanı
- 9- Begil Oğlu Emre'nin Destanı
- 10- Uşun Koca Oğlu Segrek Destanı
- 11- Salur Kazan Esir Olup Uruz'un Çıkardığı Destanı
- 12- Dış Oğuz İç Oğuz'un Asi Olup Beyreğin Öldüğü Destanı

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. ; 6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerler (adil olma, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem vermek, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, yardımseverlik), Özbay ve Karakuş Tayşi'nin²⁸ çalışmasında elde ettiği bulgular ile Deveci ve arkadaşlarının²⁹ yaptığı araştırmada ulaştıkları bulgular kullanılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen bulgularından hareketle tarafımızdan çalışma yapıları tasarlanmıştır.

²⁷ YILDIRIM, A.-ŞİMŞEK, H. 2006: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

²⁸ ÖZBAY, M.-KARAKUŞ TAYŞİ, E. 2011: "Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi". Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1 (1), 21-31. 23 Ocak 2016, <http://www.pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/74/3adresinden> alınmıştır.

²⁹ DEVECİ, H.-BELET, D.-TÜRE, H. 2013: "Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Değerler", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ISSN:1304-0278, Yaz-2013 Cilt:12 Sayı:46 (294-321) www.esosder.org.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmada başka araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen bulgulardan hareketle tasarlanan çalışma yapraklarına yer verileceğinden çalışma kağıtlarına geçmeden önce Dede Korkut Hikayelerinde tespit edilen değerlerin özetlenmesinde fayda vardır.

Özbay ve Karakuş Tayşi'nin³⁰ çalışmasında hikayelerde yer alan değerler metinde bulunma sıklıkları da verilerek belirtilmiştir. Bulgular şöyledir: Adil olma (7), aile birliğine önem verme (8), barış (1), çalışkanlık (2), dayanışma (16), duyarlılık (6), estetik (4), hoşgörü (2), sevgi (29), saygı (38), sorumluluk (17), sağlıklı olmaya önem verme (39), dürüstlük (9), bilimsellik (3), misafirperverlik (8), özgürlük (7), temizlik (6), vatan sevgidi (15), yardımseverlik (7) ve bağımsızlık (2). Bulgulardan hareketle en fazla "saygı" değerini yansıtan örneklerin tespit edildiği söylenebilir (38). Bunu sevgi (29), sorumluluk (17), dayanışma (16) ve vatan sevgisi (15) takip etmiştir.

Deveci ve arkadaşları³¹ tarafından yapılan araştırmada ise Dede Korkut Hikayelerinde aile birliği, sevgi, sorumluluk, dürüstlük, saygı, estetik, dayanışma, vatanseverlik gibi toplumsal değerlerin yanı sıra onurlu olma, cömertlik, merhamet, cesaret, gibi dini değerlerin de yer aldığı tespit edilmiştir.

Tarafımızdan yapılan çalışmada Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6, 7. Sınıflar)'nda yer alan yirmi değer göz önünde bulundurulduğundan Deveci ve arkadaşları (2013) tarafından tespit edilen dini değerler ele alınmamış; Özbay ve Karakuş Tayşi'nin (2011) tespit ettiği değerlere ek olarak Deveci ve arkadaşları (2013) tarafından belirlenen toplumsal değerler dikkate alınmıştır.

Bu doğrultuda her iki araştırmada en yüksek oranda tespit edilen saygı, sevgi, sorumluluk, dayanışma ve vatanseverlik başta olmak üzere programda yer verilen diğer bütün değerlerle ilişkili çalışma yaprakları oluşturulmuştur.

Balaman'a³² göre 2004 yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşım

³⁰ ÖZBAY, M.-KARAKUŞ TAYŞİ, E. 2011: "Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi". Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1 (1), 21-31. 23 Ocak 2016, <http://www.pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/74/3> adresinden alınmıştır.

³¹ DEVECİ, H.-BELET, D.-TÜRE, H. 2013: **Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Değerler**, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN:1304-0278, Yaz-2013 Cilt:12 Sayı:46 (294-321) www.esosder.org.

³² BALAMAN, Y. 2007: "Yeni Müfredat ve Öğretmenlerden Beklentiler", MEB

esas alınarak dersler düzenlenmekte ve öğrenciler aktif olarak, yaşayıp sorgulayarak yeni bilgileri edinmektedir. Bu doğrultuda derslerde öğretmen değil öğrenci ön plana alınmakta, dersler öğrencinin aktif olduğu etkinliklerle zenginleştirilmektedir.

Öğrenci, verilen bilgiyi ezberlemek yerine aktif katılımı anlamlandırmaktadır. Bu açıdan derslerde uygulanan çalışma yapraklarının öğrenciyi aktif hâle getirecek, kazanım oluşturacak ve bilgiyi zihinde yeniden yapılandırma oluşturacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Değer eğitiminde özellikle sezdirme söz konusu olduğundan bu amacın gerçekleştirilmesi de iyi tasarlanmış çalışma yapraklarıyla gerçekleştirilir. Bu açıdan aşağıda verilen örnek çalışma yaprakları öğretmenlere yol gösterici olacaktır.

ÇALIŞMA KÂĞIDI (DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ HAN)

Aşağıdaki tabaklara Dirse Han Oğlu Boğaç Han ile ilgili bazı özellikler verilmiştir. Bu özelliklerden yola çıkarak Boğaç Han karakteri hakkında yorum yapınız.

ÇALIŞMA KAĞIDI**(SALUR KAZAN'IN EVİNİN YAĞMALANDIĞI DESTANI)**

Aşağıda “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalandığı Destanı” adlı metinde geçen bir bölüm verilmiştir. Bu bölümde yer alan isim ve sıfat tamlamalarını bulunuz.

“Bir gün Ulaş oğlu, yırtıcı kuşun yavrusu, zavallının biçarenin ümidi, Amıt suyunun aslanı, Karacugün kaplanı, yağız al atın sahibi, Han Uruz’un babası, Bayındır Han’ın güveyisi, kudretli Oğuz’un devleti, kalmış yiğit arkası Kazan yerinden kalkmıştı. Doksan başlı otağlarını kara yerin üzerine diktirmişti. Doksan yerde alaca halı, ipek döşemişti. Seksen yerde büyük kaplar kurulmuştu. Altın kadehler, sürahiler dizilmişti. Dokuz kara gözlü, güzel yüzlü, saçı ardına örülü, göğsü kıızıl düğmeli, elleri bileğinden kınalı, parmakları süslü dilber kâfir kızları Kudretli Oğuz beylerine kadeh sunup, içiyorlardı.”

İSİM TAMALAMASI **SIFAT TAMLAMASI**

ÇALIŞMA KAĞIDI (DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL)

Aşağıda “Duha Koca Oğlu Deli Dumrul” hikâyesinde geçen deyimleri anlamlarıyla birlikte eşleştiriniz.

I.Gönül vermek ()	A. Savaşmak, mücadele etmek.
II.Feryat etmek ()	B) Özgür kalmak.
III.Namerde muhtaç etmek ()	C) Yüksek sesle haykırmak.
IV.Gözünü korkutmak ()	D) Yıldırımak, karşı koyamaz hale gelmek .
V.Azat olmak ()	E) Çekinecek, utanacak bir şeyi olmamak.
VI.Cenk etmek ()	F) Bir şeyi sevmeye, yapmaya gönüllü olmak.
VII.Alnı açık olmak ()	G) Güvenilmeyecek kimselerden yardım istemek zorunda kalmak.

ÇALIŞMA KAĞIDI (DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL)

Duha Koca Oğlu Deli Dumrul hikâyesinde, Deli Dumrul’un babasına: “Ak sakallı, aziz, izzetli, canım baba” diye hitap ediş tarzında “Saygı” değerine vurgu yapılmıştır. Sizler de hikâyeden ve aşağıdaki saygı ile ilgili görsellerden faydalanarak günlük hayatta saygı duyulması gereken alanları belirleyip yazınız.

SAYGI DUYMAMIZ GEREKEN ALANLAR:

ÇALIŞMA KAĞIDI (UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK HİKÂYESİ)

Aşağıdaki cümlelerin hangi değerlerle ilgili olduklarını yazın bu cümleleri eşleştirmelerini yapınız?

Segrek'in kardeşini aramaya gitmesi

--

Segrek'in eşinin onu bekleyeceğini söylemesi

--

Anne ve babasının iki kardeşi görünce sevinmesi

--

ÇALIŞMA KAĞIDI (BEGİL OĞLU EMRE'NİN DESTANI)

Begil Oğlu Emre'nin Destanı adlı metinde din, saygı, adalet, yiğitlik konuları yüzdelik dilime vurulduğunda bu konuların işleniş sıklıklarını pastadaki yüzdelik kısımlarına yazınız.

ÇALIŞMA KAĞIDI (KAZILIK KOCA OĞLU YİĞENEK HİKÂYESİ)

Verilen değerlerle, hikâyeden alınan aşağıdaki cümleleri eşleştiriniz

- a- dayanışma b- özgürlük c- saygı d- misafirperverlik
e-vatanseverlik f-sevgi g-temizlik ğ- aile birliğine önem
verme

()- Han Bayındır yerinden kalkmıştı. Kara yerin üzerine ak otağını dikmişti. Alaca gölgeliği gök yüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek halıcığı döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz beyleri sohbete toplanmıştı. Yeme içme idi.

()- Yigenek, Bayındır Han'ın huzuruna vardı, yere yüz koydu,

()- Bana asker ver, beni babamın esir olduğu kaleye gönder dedi.

()- Bayındır Han buyurdu, yirmi dört sancak beyi gelsin dedi. Önce Demirpaki Derbendinde bey olan, kargı mızrak ucunda er böğürten, hasıma yettiğinde kimsin diye sormayan Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder seninle beraber varsın dedi. Aygır Gözler Suyu'ndan at yüzdüren, elli yedi kalenin kilidini alan Eylik Koca oğlu Dülek Evren beraber varsın dedi. Çift burçtan kayın oku durmadan geçen Yağrancı oğlu Kalmış seninle beraber varsın. Üç kere düşman görmese kan ağlayan Toğsun oğlu Rüstem beraber varsın dedi. Ejderhalar ağzından adam alan Deli Evren beraber varsın. Yer yüzünün bir uçundan bir ucuna yetişeyim diyen Soğan Sarı beraber varsın. Sayılmakla Oğuz erenleri tükense olmaz.

ÇALIŞMA KAĞIDI (KAZILIK KOCA OĞLU YİĞENEK HİKÂYESİ)

Yukarıda geçen metinde bulunan değerleri işaretleyiniz ☺ ☺

- () barış
- () özgürlük
- () aile birliğine önem verme
- () dayanışma
- () saygı
- () sevgi

ÇALIŞMA KAĞIDI (SALUR KAZANIN TUTSAK OLUP OĞLU URUZUN ÇIKARDIĞI HİKÂYESİ)

Aşağıda verilen cümlelerle uygun olan değeri eşleştiriniz?

The image shows a matching exercise with three thought bubbles on the left and three value bubbles on the right. The bubbles are connected by lines, indicating the correct matches.

- Thought Bubble 1 (Blue):** Vallah billah doğru yolu görür iken eğri yoldan gelmeyeyim dedi...
- Value Bubble 1 (Grey):** SAYGI
- Thought Bubble 2 (Pink):** Uruz attan yere indi, babasının elini öptü.
- Value Bubble 2 (Dark Grey):** VATANSEVERLİK
- Thought Bubble 3 (Dark Green):** Eline geçmiş iken bre kâfir öldür beni yitir beni Kendi aslımı kendi kökümü yermem yok. Seni övmem vok..
- Value Bubble 3 (White):** DÜRÜSTLÜK

ÇALIŞMA KAĞIDI**(Dış Oğuz İç Oğuz'un Asi Olup Beyreğin Öldüğü Destanı)****Aşağıdaki cümleleri karşılayan değerleri bırakılan boşluğa yazıp bulmacada gösteriniz?**

Kaza benzer kızını gelini Kazan'a karşı gelip elini öptüler, ayağına kapandılar.

(.....)

Kazan attan atladı yere indi, oğlunun boynunu öptü.

(.....)

T	E	M	İ	Z	L	İ	K	L	H	İ	D	F	S
Ş	S	T	Ş	A	R	H	O	Ş	G	Ö	R	Ü	A
İ	T	Ş	İ	P	S	E	V	G	İ	Z	A	Ç	Y
Ğ	E	Ç	A	L	İ	Ş	K	A	N	G	Ç	Ö	G
K	T	A	D	Ü	R	Ü	S	T	L	Ü	K	M	İ
İ	İ	Ö	V	G	Ü	Ç	E	B	A	R	İ	Ş	Ş
Ş	K	Ç	S	A	Ğ	L	İ	K	Y	Ş	İ	M	İ
V	A	T	A	N	S	E	V	E	R	L	İ	K	L

ÇALIŞMA KAĞIDI**(SALUR KAZAN'IN TUTSAK OLUP OĞLU URUZUN ÇIKARDIĞI DESTANI)****Aşağıda verilen cümlelerin hangi kavramı karşıladığını örnekteki gibi işaretleyiniz**

	aile birliği	sevgi	bağımsızlık	Vatan sevgisi	saygı	dayanışma
Uruz babasını tanıdı ve onun elini öptü.		✓			✓	
Salur Kazan ve askerleri düşmana karşı savaştılar.						
Salur Kazan serbest bırakılırsa düşmanların civarına gelmeyeceğini söyledi.						
Salur Kazan esir düşmektense ölmeyi tercih etti.						
Salur Kazan ve ailesi birlikte kucaklaştılar.						
Salur Kazan oğlunu tanıyınca gözleri yaşla doldu.						

ÇALIŞMA KAĞIDI (KANLI KOCA OĞLU KAN TURALI HİKÂYESİ)

Aşağıda hikâyede seçilmiş olan cümleleri karşılarındaki atasözlerine uygun olanla eşleştiriniz.

<p>Kafirler Selcen Hatun ve Kan Turalı'ya saldırırken Selcen Hatun'un 'bu düşmanın bir ucu bana bir ucu sana' diyerek düşmanla savaşması.</p>	<p>A) Komşu komşunun külüne muhtaçtır.</p>
<p>Kan Turalı'nın güzeller sultanı sarı elbiseli Selcen Hatun'u alsam' demesi.</p>	<p>B)Sevenin kuluyum, sevmeyenin</p>
<p>Kan Turalı kız aramaya gidince kırk yiğidinin de onunla gitmesi.</p>	<p>C) Güzele bakmak sevaptır.</p>
<p>Selcen Hatun'un 'Kadir Allah bilir ben sana, munisim yârim kıyma bana' demesi.</p>	<p>D) Bir göz ağlarken diğer göz gülmez.</p>

Aşağıdaki kelimeleri verilen başlıkların altında gruplandırınız. Bulduğunuz kelimeleri birer cümle içinde kullanınız. Aşağıdaki kelimeleri verilen başlıkların altında gruplandırınız. Bulduğunuz kelimeleri birer cümle içinde kullanınız.

2)

SOYUT ANLAM

[illegible]

ÇALIŞMA KAĞIDI (KAM PÜRE’NİN OĞLU BAMSİ BEYREK DESTANI)

Değerler ülkesine giden bu trenin vagonlarına cümleleri karşılayan değerlerini yazınız.

ÇALIŞMA KAĞIDI (BEGİL OĞLU EMRE BEY DESTANI)

Cümlelerdeki deyimleri bularak aşağıdaki kutucuklardan uygun olanının numarasını boşluğa yazınız.

- ✗ Begil “Yiğitler içinde bizi küçük düşürdün.” dedi. Bayındır Han’ın verdiklerini önüne döktü, Han’a küstü, divandan çıktı.(.....)
- ✗ Demir Kapı Derbendi’nden haber varmış. Alaca atlı Şökli Melik kötü pusu kurmuş.(....)
- ✗ Oğulcuğu Emren yiğit babasını karşıladı. Gördü, benzi sararmış, tülbendi boğazına dolanmış.(.....)
- ✗ Ak alınlı Bayındır’ın divanına dört nala vardım. Ala gözlü beyleriyle yedim, içtim.(.....)

ÇALIŞMA KAĞIDI (SALUR KAZAN'IN EVİNİN YAĞMALANDIĞI DESTANI)

Tanımları verilen kelimeleri halkalardan seçerek karşılıklarına yazınız ve bulmaca içinde verilen bu kelimeleri bulup çerçeve içine alınız.

- İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.
- Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.
- Doğruluk.
- Kişinin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmesi.
- Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.

S	E	F	G	D	U	U	K	B	E	S	I
K	C	S	A	E	D	K	U	A	H	E	S
D	H	E	İ	Ü	C	N	L	H	K	D	Y
I	L	I	G	Y	A	S	U	Ü	R	A	G
G	S	E	İ	G	H	U	L	D	Ü	Y	R
Y	E	G	A	S	A	T	M	K	L	A	D
Z	V	H	C	P	S	O	U	E	S	N	A
A	D	A	İ	Ü	E	K	R	M	D	I	K
D	K	E	R	I	V	D	O	E	Y	Ş	L
E	L	Ü	A	H	G	R	S	R	K	M	I
N	D	S	F	L	İ	E	D	V	U	A	K
L	D	Ü	E	H	V	G	K	T	L	S	F

ÇALIŞMA KAĞIDI (KAZAN BEY OĞLU URUZ BEYİN KURTULMASI)

Aşağıda verilen boşluklara hangi deyimler getirilir.

DEYİMLER

- O zaman oğul babasınıniki etse evlat kabul etmezdi.
- Görüyor musunuz babam kazan kan döktü.
- Kafirler oğluna aman verddiler, elini çözdüler.....
- Kazan bey o kadar çok sinirlenmişti ki
- Kazan'ınkara bağı sarsıldı.

**ÇALIŞMA KAĞIDI (UŞUN KOCA OĞLU SEGREK DESTANI)
DEĞERLER AĞACI**

Değerler benim için;

.....

 ifade eder.

ÇALIŞMA KAĞIDI (BASAT'IN TEPE GÖZ'Ü ÖLDÜRDÜĞÜ DESTANI)

TEMEL BECERİLER: Karar verme, problem çözme

AMAÇ: Okuduğu metni anlama ve çözümleme

DEĞER: Özgürlük

1. Sıralaması değiştirilmiş şekilde verilen şiir okunur.
2. Verilen şiirdeki dizeler, çalışma kâğıdında, anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde sıraya konulur.

ŞİİR

*Şöleninde kestiğin koyunu
 O zalim kesti demek kardeş
 Cins cins develerini katarından
 O zalim ayırdı demek kardeş
 Kenar yerde dikilmiş otağlarını
 O zalim yıktırdı demek kardeş
 Koşucu olan atlarını tavlısından
 O zalim seçtirdi demek kardeş.*

ÇALIŞMA KAĞIDI (BASAT'IN TEPE GÖZ'Ü ÖLDÜRDÜĞÜ DESTANI)

Temel Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.

Amaç: Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve Uygulama.

Değer: Sağlık Değeri

Basat'ın Tepegözü Öldürdüğü Destan

Gözüm gözüm yalnız gözüm
Ben Oğuzu kırıp geçirmiştım
Tatlı candan ayırsın Kadir seni
Hiçbir yigide vermesin kadir Tanrı
göz acısını
Karanlık gece içinde yolu kaybetsen

Sen yalnız göz ile
Ela gözden ayırdın yiğit beni
Öyle ki ben çekerim göz acısını
Memleketten doğum yerinden yiğit
yerin neresidir
Büyük sancak tutan hanınız kim nedir

Ümidin

Savaş günü önden at tepen alpınız kim
Alperen'in erden adını saklaması ayıp olur

İsim köklerini yazınız.

Ak sakallı babanın adı nedir
Adın nedir yiğit söyle bana.

Fiil köklerini yazınız.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Dede Korkut Hikayeleri, 12. yy'dan günümüze kadar ulaşabilmiş, Türk kültür yapısı ve geleneklerini yaşadığı yüzyıldaki canlılığıyla yansıtabilen önemli bir eserdir. Bu özelliği eserin eğitim öğretim süreçlerinde de kullanılabilirliğinin olmasına etki etmiştir. Özellikle Türklere özgü değerlerin ilk elden tanığı olması ve karakter eğitiminde kullanılabilecek özgün bir yapıya sahip olması, Dede Korkut Hikayeleri'nin zengin eğitici kaynak olmasına katkı sağlamıştır.

Değerler eğitimi günümüzde eğitim öğretim süreçlerinin en hassas ve bir o kadar da ihmal edilmiş yanıdır. Bu nedenle hem doğru kavranması hem de etkin uygulama örneklerine özellikle ihtiyaç vardır. Hemen hemen bütün derslerde gerek açık gerek örtük program dâhilinde değerler eğitimi yapılmaktadır. Türkçe derslerinde de değerler eğitimi metinlerden hareketle, örtük program çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu anlamda önemli bir kaynak metin niteliğini taşımaktadır.

Dede Korkut Hikayeleri özellikle çizgi film formatında televizyon programı olarak da kullanıldığı günümüzde öğrenciler için oldukça eğlendirici ve eğitici bir eser olma özelliği göstermektedir. Bu özelliğinden dolayı da eğitim öğretim ortamında özellikle değer öğretiminde kullanılmaya son derece uygun bir eserdir.

Bu çalışmadan hareketle Dede Korkut Hikayeleri değer / karakter öğretimi açısından oldukça zengin metin örnekleri olarak belirtilebilir. Orta okul ve lise öğrencilerinin Dede Korkut Hikayeleri ile ilgili olmaları ve bu metinlerin değer bakımından zengin olmaları birlikte düşünüldüğünde öğrenciler için bu tür metinlerin temel kaynaklar olarak yer alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bireyin toplumdaki yerinin belirlenmesinde eğitimi, kültür seviyesi

ve kavrayabilme yetisi önemli yer tutmaktadır. Dede Korkut Hikayeleri karakter eğitimin gerekliliğini ortaya koyan önemli bir kaynaktır. Çocuklara okul sevgisi ve sorumluluk bilinci vermektedir. Çocukların bu duyarlılığı kazanmasında büyüklerini örnek aldığı muhakkaktır. Çocuklara modelleyebileceği örnekler sunmak, daha duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirmesinde etkili olacaktır.

Gerek evrensel değerlerin gerekse bize ait değer ve kavramların öğretiminde Dede Korkut Hikayeleri oldukça geniş imkânlarıyla bize perdelerini açmaktadır. Yeter ki biz bundan faydalanmayı bilelim. Dede Korkut Hikayeleri konuları aktarma biçimiyle, hem var olan karakterlerin gelişime ve değişime açık olmasıyla bununla birlikte yeni canlandırılacak tipleri de içine alabilen geniş yapısıyla teknik olarak da eğitimcilere geniş olanaklar sunmaktadır.

Bu çalışmada araştırmacı tarafından öğretmenlere kaynak oluşturacak çalışma yapıları tasarlanmıştır. Başka bir çalışmada Türkçe ve Türk Edebiyatı derslerinde bu çalışma yapılarının uygulanması ve bunun başarıya etkisine bakılabilir.

KAYNAKLAR

- AKBAŞ, O. 2004: **Değer Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar (4-5.Sınıflar) Öğretim Programı**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- AKYOL, Ş. 2010: **İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, M. 2003: **“Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”** Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I, Sayı 3.
- BALAMAN, Y. 2007: **“Yeni Müfredat ve Öğretmenlerden Beklentiler”**, MEB Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, S.83, 14–16.
- BİLGİN, N. 1995: **Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar**, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- CÜCELOĞLU, D. 2001: **Anlamli ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DEMİRCAN, C. 2006: **Mektepli Gazetesi’nde Yer Alan Metinlerin İçeriğinin Çocukların Bilişsel ve Ahlaki Gelişmelerine Katkısı (1-148. Sayılar)**, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- DEVELİ, H. 2001: **“Dede Korkut Oğuznameleri Tezcan ve Boeschoten Yayını Üzerine Notlar”**, ilmi Araştırmalar 12, İstanbul.
- DİLMAÇ, B. 1999: **İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması**, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- DEVECİ, H.-AY, T. S. 2009: “**İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler**”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 2/6 Winter.
- DEVECİ, H., BELET, D. ve TÜRE, H. 2013: “**Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Değerler**”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ISSN:1304-0278, Yaz-2013 Cilt:12 Sayı:46 (294-321) www.esosder.org.
- DEVELİ, H. 2001: “**Dede Korkut Oğuznameleri, Tezcan ve Boeschoten Yayımları Üzerine Notlar**”, İlmî Araştırmalar Dergisi, S. 12, s. 94. İstanbul.
- DOĞAN, H. 1997: **Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 30(1), s.1-36.
- DOĞAN, İ. (2004). “**Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu**” Değerler Eğitim Uluslararası Sempozyumu, Değerler Eğitimi Merkezi, 26-28 Kasım 2004, İstanbul.
- DÖNMEZ, C. 2006: “**Değerler Eğitiminde Kahramanların Kullanımına Bir Örnek: Mustafa Kemal Atatürk**”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 26.
- ERDEM, A.R. 2003: “**Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler**”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I Sayı 4.
- ERGİN, M. 2003: **Dede Korkut Kitabı**. M. E. Şahin ve H. Kadıköylü, (Yay. Haz.), 10.11.2011, www.hisargazetesi.com
- ESMER, Y. 1998: **Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme, Türkiye’de Bunalm ve Demokratik Çıkış Yolları**, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- FİCHTER, J. 2002: **Sosyoloji nedir?** (çev. N. Çelebi). Ankara, Anı Yayıncılık.
- GÜNGÖR, E. 1998: **Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar**, 2. bs., İstanbul: Ötüken Yayınları.
- HÖKELEKLİ H. GÜNDÜZ T. 2007: “**Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğilimleri**”, “Değerler ve Eğitimi” Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri, İstanbul: Dem Yayınları.
- İŞCAN, C. D. 2007: **İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.
- KAĞITÇIBAŞI C.-KUŞDİL M.E. 2000: “**Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı**”, Türk Psikolojisi Dergisi, Sayı:45, Cilt:15, Ankara.
- KILIÇ, R. 1996: “**Olgu ve Değer Problemi**”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:XXXV, s.359-361, Ankara.
- KUÇURADI, İ. 2003: **İnsan ve Değerleri**. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- TÜRKÇE SÖZLÜK, 2008: Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TOKDEMİR, M. A. 2007: “**Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri**”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TORUN, Y. 2011: “**Dede Korkut Hikâyelerinde Barınma İle İlgili Sözler Ve Bu Sözlerin Birliktelik Kullanımları Üzerine**”. Turkish Studies.

- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6 (3), 1251-1263
- ÖZBAY, M. 2002: “**Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi**”, Türk Dili. S. 602.
- ÖZBAY, M.-KARAKUŞ TAYŞI, E. 2011: “**Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi**”. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1 (1), 21-31. 23 Ocak 2016, <http://www.pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/74/3> adresinden alınmıştır.
- ÖZTÜRK, Z. 2005: “**On Besinci Yüzyıl Sairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi’nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinde İşlenen Değerler**”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 3, Sayı 10.
- ROBBINS, A. 1993: **Sınırsız Güç** (çev: M. Değirmenci), İnkılap Kitapevi: İstanbul.
- ŞAHİN, V. 2009: “**Dede Korkut Hikâyelerinde İyilik Kültürü**”. I. Ulusal İyilik Sempozyumu, Elazığ. 23 Ocak 2016, http://turkoloji.cu.edu.tr/ HALKBILIM/veysel_sahin_dede_korkut.pdf
- ŞEN, Ü. 2007: **Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ULUSOY, K. 2007: “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İl Örneği)**”. Değerler Eğitimi Dergisi, 5(13), 155-177.
- ÜNAL, C. 1981: “**Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma**”. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:301, Eğitim Psikolojisi.
- YILDIRIM, A.-ŞİMŞEK, H. 2006: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- ZAHİDOĞLU, V. 2000: “**Kitab-I Dede Korkut’un Metni Üzerine**”, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı:15, Erzurum.